

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства

Навчальний рік 2021-2022

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

навчальної дисципліни «Основи біоетики»

**Вибірковий освітній компонент**

**Формат освітнього компонента заочний, змішаний**

**Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»**

**Спеціальність 223 «Медсестринство»**

**Освітньо-професійна програма «Сестринська справа»**

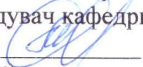
**Другого (магістерського) рівня вищої освіти**

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри Пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства

Схвалено методичною комісією ХНМУ з проблем терапевтичного профілю

Протокол від  
"30" серпня 2021 року № 11

Протокол від  
"31" серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри  
  
(підпис) проф. Оспанова Т.С.  
(прізвище та ініціали)

Голова  
  
(підпис) проф. Кравчун П.Г.  
(прізвище та ініціали)

**РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:**

1. Оспанова Т.С., зав. кафедрою ПВМ №2 та медсестринства, професор, д.мед.н.
2. Хіміч Т.Ю., доцент кафедри ПВМ №2 та медсестринства, доцент, к.мед.н.

## ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Прізвище, ім'я, по батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь

Оспаноа Тетяна Сунгашівна, завідувача кафедри ПВМ №2 та медсестринства, професор, д.мед.н.

Професійні інтереси: терапія, нефрологія, пульмонологія, алергологія

Контактний тел. та E-mail викладача +380509988242, [ts.ospanova@kntmu.edu.ua](mailto:ts.ospanova@kntmu.edu.ua)

Ермоменко Галина Володимірівна професор кафедри ПВМ №2 та медсестринства, професор, д.мед.н. Професійні інтереси: терапія, імунологія, алергологія

Контактний тел. та E-mail викладача +380666485213, [galyna0512@ukr.net](mailto:galyna0512@ukr.net)

Інформація про консультації Очні консультації: згідно розкладу кафедри на базі кафедри - обласна клінічна лікарня за попередньою домовленістю. Он-лайн консультації: за попередньою домовленістю з викладачем з використанням ресурсів системи Moodle. (<http://31.128.79.157:8083/login/index.php>)

Локація. Місце проведення лекцій та практичних занять: лекційна зала та учбові кімнати кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства, і (вул. Тринклера 3)  
Час проведення занять: понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця (9<sup>00</sup>-11<sup>50</sup>/13<sup>20</sup>-17<sup>10</sup> у відповідності до розкладу);

### ВСТУП

**Силабус навчальної дисципліни** «Основи біоетики» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Сестринська справа» та проекту Стандарта вищої освіти України (далі – Стандарт), другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 “Охорона здоров'я”, спеціальності «Медсестринство»

**Опис навчальної дисципліни (анотація)** Дисципліна «Основи біоетики та біобезпеки» – це система знань, що вивчає та аналізує моральність людських дій в біолого-медичній галузі та охороні в здоров'я, стосовно її відповідності моральним нормам і вартостям. В умовах високого антропогенного навантаження на біосферу важливо розуміти і вивчати різноманітність шляхів біологічних процесів, які впливають на життєяльність людини. Знання, які студенти отримують із навчальної дисципліни, є базовими для блоку дисциплін, що забезпечують природничо-наукову і професійно-практичну підготовку. Вивчення дисципліни “Основи біоетики та біобезпеки” формує у студентів цілісну уяву про основи здорового способу життя та профілактики виникнення небезпечних ситуацій у професійній діяльності.

Організація навчального процесу здійснюється за вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, заснованої на поєднанні технологій навчання за розділами та залікових кредитів оцінки – одиниць виміру навчального навантаження студента, необхідного для засвоєння дисципліни або її розділу.

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є розгляд і вирішення етичних проблем, які можуть виникнути в процесі медичної практики, під час виконання біомедичних досліджень і експериментів, або в разі комбінації цих видів професійної діяльності.

**Метою** викладання навчальної дисципліни «Основи біоетики» є формування у студентів знання основних норм, принципів і підходів професійної медичної етики та біоетики. Ознайомити майбутнього фахівця-медика з етико-гуманістичними основами медицини, медичної етики і біомедичної етики; розкрити зміст міжнародно визнаного етичного стандарту медичної практики; навчити майбутніх фахівців-медиків компетентно користуватися ним в складних проблемних ситуаціях професійної діяльності.

**Міждисциплінарні зв'язки:** вивчення дисципліни «Основи біоетики» здійснюється за вибором здобувачів вищої освіти та базується на знаннях, набутих при навчанні в медичному коледжі та в бакалавраті з основних природничо-наукових дисциплін: медичної біології, медичної та біологічної фізики, медичної, біологічної та біоорганічної хімії, анатомії людини історії медицини, філософії й інтегрується з цими дисциплінами. Створює засади для наступного

вивчення клінічних дисциплін та виконання наукової роботи . Закладає основи формування знань, умінь та навичок, які визначаються кінцевими цілями програми, необхідних у наступній професійній діяльності.

**Послання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE**  
<http://31.128.79.157:8083/login/index.php>

## 1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Основи біоетики» є:

- формування знань щодо законодавчих документів, які захищають індивідуум, суспільство і людство в цілому від небажаних і згубних наслідків упровадження в практику нових медико-біологічних технологій, виховання глибокої переконаності в необхідності неухильного дотримання етичних і моральних норм, правил і принципів у своїй практичній діяльності;
- формування знань, умінь і компетенції для збереження здоров'я та життя людини, в сучасних умовах проживання;
- формування знань, умінь і компетенції для захисту від небезпек природного, техногенного, соціального походження та створення комфортних умов для життєдіяльності людини;
- формування знань щодо моральної сторони діяльності людини в медицині та біології;
- формування знань щодо збереження живими організмами своєї біологічної суті, біологічних якостей, запобігання широкомасштабній втраті біологічної цілісності;
- формування вміння оцінювати новітні досягнення біології та медицини з точки зору визначення ступеня їх безпеки для людини і суспільства сьогодні й у майбутньому.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Основи біоетики» є:

- сформувані у студентів знання основних норм, принципів і підходів професійної медичної етики та біоетики
- розкрити новий зміст і особливості традиційних етичних норм і принципів медичної етики в сучасних моделях взаємин між медичним працівником та пацієнтом;
- ознайомити студентів зі змістом основних етичних документів і моральних норм, що визначають внутрішньо професійних відносини;
- сформувані у студентів уявлення про зміст і витoki основних морально-етичних проблем, пов'язаних з біомедичними дослідженнями, новими біомедичними технологіями і підходами (репродукція людини, клонування і т.п.);
- сприяти набуттю навичок і умінь студентів виступати перед аудиторією і вести дискусію про морально-етичні проблеми, про норми і принципи біоетики.
- формування основ вміння користуватися новими етичними принципами (тобто нооетикою), для запобігання глобальної екологічної кризи, за суттю ноосферної кризи, яка може прийняти катастрофічний і необоротний характер.
- формування поваги до життя та гідності здорової і хворої людини, інтереси яких завжди повинні оцінюватися вище від інтересів науки або суспільства;
- формування вміння ідентифікувати та аналізувати конфліктні ситуації, що виникають на стику медицини, біології, філософії та юриспруденції, та визначати конкретні шляхи їхнього розв'язання;

1.3. **Компетентності та результати навчання**, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у ОПП та Стандарті).

**1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами компетентностей: інтегральні:**

**Компетентності та результати навчання.**

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей:**

– *інтегральна:*

здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

– *загальні:*

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
4. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
6. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
10. Здатність працювати в команді.
11. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
12. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

– *спеціальні (фахові, предметні):*

1. Здатність оцінювати організацію та якість надання різних видів медичної допомоги і забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя та громадського здоров'я населення, здійснювати освіту та адвокацію пацієнтів.
2. Здатність до виконання медсестринських втручань відповідно до клінічних протоколів та стандартів медсестринської діяльності.
3. Здатність здійснювати організацію та управління діяльністю медсестринських структурних підрозділів.
4. Здатність застосовувати наукові підходи щодо планування дизайну досліджень, збору даних, розповсюдження та використання результатів наукових досліджень у сфері охорони здоров'я.
5. Здатність застосовувати основи педагогіки і психології в освітньому процесі у закладах вищої освіти.
6. Здатність ефективно й компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі охорони здоров'я..знати чинні накази МОЗ України та контролювати їх виконання молодшими спеціалістами

**1.3.2.** Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **програмних результатів навчання:**

ПРН 1. Володіти професійними знаннями; вміти формулювати ідеї, концепції з метою використання в роботі академічного або професійного спрямування.

ПРН 2. Застосовувати методи абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ПРН 3. Виконувати управлінські функції та організовувати надання якісних послуг у сфері охорони здоров'я..

ПРН 4. Застосовувати фахові знання сформовані на основі світових наукових джерел медичної інформації.

ПРН 5. Здійснювати мотивацію та стимулювання в набутті знань з метою удосконалення власних професійних умінь, навичок.

ПРН 6. Виявляти активність, підтримувати лідерство у вирішенні проблемних питань, пов'язаних з професійною діяльністю

ПРН 7. Застосовувати етико-деонтологічні засади у професійній діяльності, з метою вирішення проблемних питань щодо особистісних переконань та етичних міркувань.

ПРН 9. Проявляти позитивну професійну, соціальну та емоційну поведінку і адаптувати її

до системи загальнолюдських цінностей, самостійність і відповідальність у роботі..

**1.3.3.** Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **соціальний навичок (Soft skills):**

- Комунікативні навички
- Здатність працювати в команді, спілкуватися з людьми і управляти конфліктами
- вміння оцінювати і аналізувати ситуації
- Здатність до організації, планування та ефективного виконання проєктів і завдань
- Здатність виконувати роботу професійно, відповідально
- Здатність проявляти емоційний інтелект у взаємодіях з колегами, клієнтами, з керівником, почуттям такту і своєчасності реакції.

## 2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### 2.1 Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		<b>заочна форма навчання</b>
Кількість кредитів – 3	Напрямок підготовки <u>22 «Охорона здоров'я»</u>	Вибіркова
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність: <u>223 «Медсестринство»</u>	<b>Рік підготовки:</b>
		2й
		<b>Семестр</b>
		3-й
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 год самостійної роботи студента – 84 год	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Магістр «Медсестринство»	<b>Лекції</b>
		2 год.
		<b>Практичні</b>
		4 год.
		<b>Самостійна робота</b>
84 год.		
		Підсумковий контроль залік

#### 2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Біоетика: предмет, мета і задачі в системі охорони здоров'я. Історія професійної медичної етики. Принципи та правила біоетики.	1
2	Права людини як джерело біоетичних принципів та критеріїв поведінки. Вартість життя та здоров'я людини. Міжнародні документи з питань біоетики та прав людини. Біологічна безпека та біологічний ризик.	1
Всього лекційних годин		2

## 2.2.2 Семінарські заняття –не передбачен програмою

### 2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Біоетика: предмет, мета і задачі в системі охорони здоров'я. Права людини як джерело біотичних принципів та критеріїв поведінки. Вартість життя та здоров'я людини. Міжнародні документи з питань біоетики та прав людини. Концепція біобезпеки і ризику сучасних біомедичних технологій.	2	розповідь- пояснення, бесіда, демонстрація, презентація, відеороліки, відеофільми, дискусія, дебати	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); творчі завдання; індивідуальні завдання; реферати; взаємоконтроль; самоконтроль; доповідь; виступ на задану тему
2	Залікове заняття	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); письмове опитування; тестовий контроль;
	Всього годин	4		

## 2.2.4. Лабораторні заняття – не передбачані програмою

### 2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Біоетика: предмет, мета і задачі в системі охорони здоров'я. Історія професійної медичної етики, ноетики. Біоетика і становлення національної систем охорони здоров'я в Україні.	6	відеороліки, відеофільми, самостійна робота з інформаційними джерелами.	реферати; анотації; самоконтроль; доповідь; виступ на задану тему
2	Права людини як джерело біотичних принципів та критеріїв поведінки. Вартість життя та здоров'я людини. Міжнародні документи з питань біоетики та прав людини.	6	-«-	-«-
3	Соціальна справедливість, проблеми транскультуральної етики і соціоетичні зобов'язання. Біоетичні та правові проблеми співіснування «традиційної» та «нетрадиційної» медицини.	8	-«-	-«-
4	Взаємини між медичними співробітниками,	6	-«-	-«-

	пацієнтом та його родиною.			
5	Концепція біобезпеки і ризику сучасних біомедичних технологій. Біоетичні аспекти та біобезпека впливу навколишнього середовища на людину. Біоетичні аспекти агротехнологій.	8	-«-	-«-
6	Основи біотичної оцінки та контролю генетичних технологій.	6	-«-	-«-
7	Виховання поваги до здорового образу життя. Здоров'я, філософське, біологічне та етичне визначення. Визначення здоров'я МООЗ. Здоровий спосіб життя як умова його тривалості, фізичного і духовного розвитку.	8	-«-	-«-
8	.Людина і хвороба. Хвороба як переживання і поведінка людської особистості.	6	-«-	-«-
9	Основи біотичної оцінки морального статусу плода на початку життя, конфліктів між матер'ю і плодом.	6	-«-	-«-
10	Основи біотичних аспектів трансплантології та трансфузіології крові.	6	-«-	-«-
11	Основи біотичних проблем болю, страждання, реабілітації та евтаназії. Паліативна медицина.	6	-«-	-«-
12	Основи біотичних проблем ВІЛ-інфекції та інших соціально небезпечних інфекцій	6	-«-	-«-
13	Основи біотичних проблем біопсихосоціальної медицини, психології та психіатрії.	6	-«-	-«-
	Всього годин самостійної роботи студента	84		

**Методи навчання (навести лише ті, які використовуються під час викладання дисципліни):** лекція, розповідь-пояснення, бесіда, демонстрація, презентація, відеороліки, відеофільми, дискусія, круглий стіл, ділова, рольова, імітаційна гра, моделювання процесів і ситуацій, делегування повноважень, кейс-метод, дебати, спаринг-партнерство (навчання в парах),

**Методи контролю:**

*Поточний контроль:* усне опитування (індивідуальне і фронтальне); письмове опитування; тестовий контроль; творчі завдання; індивідуальні завдання; реферати; анотації; взаємоконтроль; самоконтроль; доповідь; виступ на задану тему;

*Підсумковий контроль:* залік

### 3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

**3.1.** Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ»

**Організація оцінювання поточного контролю.** Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичному занятті відповідно до конкретних цілей. Застосовуються такі засоби оцінки рівня підготовки студентів: розв'язання ситуаційних задач, трактування та оцінка результатів лабораторних досліджень, аналіз і оцінка результатів інструментальних досліджень і параметрів, що характеризують функції організму людини, контроль засвоєння практичних навичок. Підсумкове заняття (ПЗ) обов'язково проводиться згідно з програмою навчальної дисципліни протягом семестру за розкладом, під час занять. Прийом ПЗ здійснюється викладачем академічної групи. Оцінювання здійснюється за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».



**Критерії оцінювання результатів навчальної діяльності  
здобувачів освіти з дисциплін**

Оцінка	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
«Дуже добре»	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
«Добре»	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
«Задовільно»	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
«Достатньо»	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
«Незадовільно» з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
«Незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів
Зокрема, критерії оцінювання практичних навичок з дисциплін	
«Відмінно»	Студент відповідає високому (творчому) рівню компетентності: студент виявляє особливі творчі здібності, без помилок самостійно демонструє виконання практичних умінь та володіє системними теоретичними знаннями (знає методику виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення, та ін.) та має здібності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.

«Добре»	Студент самостійно демонструє виконання практичних умінь, допускаючи деякі неточності, які швидко виправляє, володіє теоретичними знаннями (знає методику виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення, та ін.)
«Задовільно»	Студент демонструє виконання практичних умінь, допускаючи деякі помилки, які може виправити при корекції їх викладачем, володіє задовільними теоретичними знаннями (знає основні положення методики виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення, та ін.).
«Незадовільно»	Студент не може самостійно продемонструвати практичні вміння (виконує їх, допускаючи грубі помилки), не володіє достатнім рівнем теоретичних знань (не знає методики виконання практичних навичок, показань і протипоказань, можливих ускладнень, та ін.).

Перерахунок середньої оцінки за поточну навчальну діяльність у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності студентів...» або середню оцінку (с точністю до сотих) за ПНД викладач автоматично одержує за допомогою електронного журналу АСУ.

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу  
(для дисциплін, що завершуються заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	<b>Менше 3</b>	<b>Недостатньо</b>
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,44	177	3.65-3,66	146		

4.4-4,41	176	3.62-3,64	145
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141
4,27-4,29	171	3.5-3,51	140
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за вивчення дисципліни – 200 балів, мінімальна кількість балів становить 120, що є підставою для зарахування дисципліни. Студенту, який завершив вивчення дисципліни виставляється в залікову книжку «зараховано», а відомість виставляються бали від 120 до 200 та «зараховано».

**Оцінювання самостійної роботи студентів.** Самостійна робота студентів, яка передбачена темою заняття поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті та при проведенні заліку.

**Оцінювання індивідуальних завдань студента** здійснюється за умов виконання завдань викладача (доповідь реферату на практичному занятті, доповідь з презентацією на практичному занятті, доповідь на науково-практичних конференціях кафедри, університету, написання тез, статей, участь у Всеукраїнській олімпіаді). Бали (не більше як 10) додаються, як заохочувальні. Загальна сума балів за поточну навчальну діяльність не може перевищувати 120 балів.

### 3.2. Перелік практичних навичок, які перевіряються під час заліку:

1. Вміння вступати в довірливий контакт з пацієнтами та його близькими.
2. Вміння давати оцінку емоційно-психологічного стану пацієнта.
3. Вміння здійснювати психологічну підтримку хворого та його сім'ї.
4. Вміння на практиці застосовувати норми та принципи біомедичної етики та деонтології при роботі з хворими в клініці.
5. Вміння давати медико-етичну та правову оцінку конкретних випадків з позицій конфіденційності та лікарської таємниці при вирішенні ситуаційних задач.
6. Вміння аналізувати та давати медико-етичну оцінку конфліктних ситуацій, що найбільш часто зустрічаються в практиці лікаря при вирішенні ситуаційних задач

**3.3. Контрольні питання та завдання до самостійної роботи** Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, перевіряється під час заліка.

**3.4. Індивідуальні завдання** (затверджений на засіданні кафедри перелік з визначенням кількості балів за їх виконання, які можуть додаватись, як заохочувальні):

За бажанням студента під час вивчення відповідних тем він може виконувати індивідуальну роботу, яка проводиться в позаурочний час та при успішному її виконанні додатково оцінюється викладачем.

Орієнтовний перелік індивідуальних завдань:

#### *Питання для обговорення та теми для дискусій.*

1. Функції біоетики.
2. Біоетика і постмодернізм.
3. Роль біоетики в глобальній концепції світогляду.
4. Світоглядна функція біоетики у формуванні громадського суспільства.
5. Вплив основних світових релігій на розвиток біоетики.
6. Транскультуральний вимір біоетики.
7. Історичні аспекти концепції «права людини».
8. Різновиди прав людини та громадянина.
9. Роль і зміст «Конвенції про права дитини» Генеральної Асамблеї ООН».
10. Моделі етичного мислення: дедуктивний аналіз з використанням теорії І.Канта.

11. Дедуктивний аналіз з використанням методу утилітаризму.
12. Дедуктивний аналіз з використанням методу принципалізму.
13. Казуїстичний метод індуктивного аналізу.
14. Феміністська етика в індуктивному аналізі.
15. Поняття здоров'я і його рівнів.
16. Фактори ризикованої поведінки.
17. Рівні і моделі формування здорового способу життя.
18. Принципи «не нашкодь», «роби добро», «інформованої згоди».
19. Принципи поваги автономії пацієнта.
20. Критика патерналізму гіппократівської етики.
21. Моделі стосунків між лікарем і пацієнтом (рольова гра).
22. Принцип правдивості в професійній діяльності лікаря.
23. Конфлікти інтересів у професійній діяльності лікаря.
24. Об'єктивні і суб'єктивні складності в побудові правильних стосунків між медичними працівниками і хворими.
25. Роль сім'ї в прийнятті рішень.
26. Критерії розподілу ресурсів системи охорони здоров'я.
27. Роль етичних теорій у подоланні моральних протиріч між медичною та економічною оцінкою клінічної ситуації.
28. Як можна класифікувати біомедичні експериментальні дослідження, обираючи за критерій мету, яку вони прагнуть досягти?
29. Яких принципів слід дотримуватися під час експериментів на людині?
30. Роль медичних працівників у розподілі медичних ресурсів, зокрема в педіатрії.
31. Який документ є основним при взаємодії лікаря і пацієнта перед залученням до клінічного дослідження та впродовж його проведення?
32. Що лежить в основі дискусій з приводу використання тварин у медико-біологічних дослідженнях.
33. Визначення лікарської помилки та її біотичне значення. Об'єктивні та суб'єктивні причини. Визначення поняття нещасний випадок.
34. Визначення поняття «ятрогенії» та її види.
35. Кримінальна відповідальність медичних і фармацевтичних працівників за професійні і службові правопорушення.
36. Види штучного абортів та їх біотична оцінка. Визначення морального статусу плода як людини.
37. Біоетичні проблеми та оцінка сурогатного материнства.
38. Сучасні генетичні технології та біотичні принципи їх використання.
39. Пренатальні і постнатальна генетична діагностика, біотичні принципи і конфлікти.
40. Сучасні технології клонування та їх біотична оцінка.
41. Досягнення генної терапії, міжнародне правове та біотичне регулювання.
42. Визначення критерію смерті і вмирання у Сіднейській декларації Всесвітньої медичної асамблеї.
43. Біоетичні і та юридичні проблеми евтаназії у тому числі у дітей.
44. Біоетична оцінка ненадання (припинення) підтримувального лікування і реанімаційної допомоги.
45. В чому полягає принцип «презумпції згоди» при вирішенні питання про забір органів для трансплантації.
46. Які нормативні акти регулюють питання трансплантації.
47. Міжнародне біотичне регулювання питань ВІЛ-інфекції. Закон України «Про протидію поширення хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), правовий та соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ.».

**3.5. Інші заохочення** (умови нарахування додаткових балів за різні види неформальної та інформальної діяльності, серед яких можуть бути конференції, наукові дослідження, участь у опитуваннях, симпозиумах, тощо):

На засіданні кафедри затверджено перелік індивідуальних завдань (участь з доповідями в студентських конференціях, профільних олімпіадах, підготовка аналітичних оглядів з презентаціями з перевіркою на плагіат) з визначенням кількості балів за їх виконання, які можуть додаватись, як заохочувальні (**не більше 10**)

Бали за індивідуальні завдання одноразово нараховуються студентові тільки комісійно (комісія – зав. кафедри, завуч, викладач групи) лише за умов успішного їх виконання та захисту. В жодному разі загальна сума балів за ПНД не може перевищувати 120 балів.

### **3.6. Правила оскарження оцінки**

Згідно загальних положень та наказів ХНМУ

## **4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ**

Вимоги дисципліни(система вимог та правил, які викладач пред'являє до здобувачів вищої освіти при вивченні дисципліни). Щоб досягти цілей навчання і успішно пройти курс, необхідно: з першого дня включитися в роботу; регулярно відвідувати лекції; читати матеріал попередньо, до його розгляду на практичному занятті; не спізнюватися і не пропускати заняття; приходити на кафедру одягнутими у медичний халат, мати змінне взуття, мати при собі фонендоскоп, зошит, ручку; виконувати всі необхідні завдання і працювати щодня; вміти працювати з партнером або в складі групи; звертатися за допомогою і отримувати її, коли Ви її потребуєте. Письмові та домашні завдання треба виконувати повністю та вчасно.

Передбачена академічна мобільність, взаємозамінність залікових кредитів (обсяг 1 кредиту 30 годин). Студенти можуть обговорювати різні завдання, але їх виконання - строго індивідуально.

Відвідування занять та поведінка Відвідування лекцій та практичних занять студентами є обов'язковим. Не допускаються запізнення студентів на лекції та практичні заняття.

Під час лекційного заняття студентам та студенткам рекомендовано вести конспект заняття та зберігати достатній рівень тиші. Ставити питання до лектора/-ки – це абсолютно нормально.

Використання електронних гаджетів дозволяється лише з дозволу викладача. Не допускаються списування, використання різного роду програмних засобів, підказки, користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими електронними гаджетами під час заняття.

Рекомендації щодо успішного складання дисципліни(активність здобувачів вищої освіти під час практичного заняття, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи). Практичні заняття передбачають:

Активну участь під час обговорення в аудиторії, студенти/-ки мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Під час дискусії важливі:

- повага до колег,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливність та неупередженість,
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки,
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,
- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від студентів/-ок очікується зацікавленість участю у міських, всеукраїнських та міжнародних конференціях, конкурсах та інших заходах з предметного профілю.

Заохочення та стягнення(додаткові бали за конференції, наукові дослідження, правки, поради, участь у опитуваннях). Оцінювання індивідуальних завдань студента здійснюється за умов виконання завдань викладача (доповідь реферату на практичному занятті, доповідь з презентацією на практичному занятті, доповідь на науково-практичних конференціях кафедри,

університету, написання тез, статей, участь у Всеукраїнській олімпіаді). Бали (не більше як 10) додаються, як заохочувальні.

Техніка безпеки. На першому занятті з курсу буде роз'яснено основні принципи охорони праці шляхом проведення відповідного інструктажу. Очікується, що кожен та кожна повинні знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо.

Порядок інформування про зміни у силабусі та ін. Розробка, оновлення та затвердження силабусу навчальної дисципліни проводиться кожного навчального року. Обов'язкове розміщення на сайті ХНМУ в профілі освітньої програми «Медицина» до 30 червня поточного навчального року для наступного навчального року;

## **5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ**

Політика щодо академічної доброчесності (в т.ч. відповідальність за порушення академічної доброчесності). Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- ✓ Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- ✓ Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- ✓ Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Кафедра пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства підтримує нульову толерантність до плагіату. Від студентів очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Студенти з особливими потребами повинні зустрітися з викладачем або попередити його до початку занять, на прохання студента це може зробити староста групи.

## **6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

### **Базова**

1. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці: навч. посіб. / О.П. Яворовський, В.М. Шевцова, В.І. Зенкіна та ін.; за заг. ред. О.П. Яворовського. – К.: ВСВ “Медицина”, 2015. – 288 с.
2. Гігієна та охорона праці медичних працівників. Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Москаленка, О.П. Яворовського. – К.: “Медицина”, 2009. – С.6-56.
3. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці: Навчально-методичний посібник/ упор.: О.П.Яворовський, В.М.Шевцова, Г.А.Шкурко та ін.- Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2012. – 232 с.
4. Безпека життєдіяльності: для студентів вищих закладів освіти України I-IV рівнів акредитації / Є.П. Желібо, Н.М. Заверуха, В.В. Зацарний; За ред. Є.П. Желібо і В.М.Пічі. – К.: “Каравела”; Львів: “Новий Світ-2000”, 2001. – 320 с
5. Безпека життєдіяльності: підручник. / [О.І. Запорожець, Б.Д. Халмурадов, В.І. Применко та ін.] – К.: "Центр учбової літератури", 2013. – 448 с.
6. Конституція України. Основний закон від 28.06.1996.

### **Допоміжна:**

1. Запорожан В.Н. Біоетика та біобезпека, національний підручник / В.Н.Запорожан, Н.Л.Аряєв. – Київ Здоров'я. –2013. – 454с

2. Zaporozhan V. M. Bioethics: Textbook / V. M. Zaporozhan, M. L. Aryayev—Odessa: TheOdessaStateMedicalUniversity, 2008. – 288 с.
3. Запорожан В.Н. Путь к ноэтике / В.Н.Запорожан. – Одесса: Одесскиймедуниверситет, 2008. – 284 с.
4. Антологія біоетики / [За ред. Ю.І.Кундієва]. – Львів.: БАК, 2003. – 592 с.
5. Аргунова Ю.Н. Права граждан с психическими расстройствами 9вопросы и ответы). – 2-е изд., перераб. и доп. /Ю.Н.Аргунова. – М.: Фолиум, 2007. – 147 с.
6. Ардашева Н. А. Эвтаназия, как метод искусственного прерывания жизни. Аряев М. Л. Психологічні та біотичні проблеми у перинатальній медицині У кн. Неонатологія. Підручник / М. Л. Аряев : Київ АДЕФ – Україна, 2003. –С. 115 – 131.
7. Аряев Н. Л. Психологические и биоэтические проблемы в перинатальной медицине В кн. Неонатология Ученик / Н. Л. Аряев : Одеса. – Одеський медуниверситет, 2006. – С. 119 – 136.
8. Аряев Н. Л. Медико-этические и правовые проблемы в неонатологической практике / Н. Л. Аряев // Другий національний конгрес з біоетики. – Київ: НАН України, АМН України, Комісія з питань біоетики при Кабінеті Міністрів України, 2004. – С. 103.
9. Берн І. Права людини в сфері охорони здоров'я : практ. посіб. / [За наук. ред. І.Сенюти]. – Львів: Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2011. – 507 с.
10. Биоэтика. Учебник / [Под. ред. П.В.Лопатина]. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ГЭОТАР Медицина, 2010. – 272 с.
11. Волосовець О. П. Завдання з біоетики та медичної деонтології для педіатрів / О.П. Волосовець, Н.В. Нагорна та інші // Донецьк. – 2004. – 52 с.
12. , Г.Джонс, А. Кемпбелл. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2007. – 400 с.
13. Дотримання етичних та законодавчих норм та вимог при виконанні наукових морфологічних досліджень : метод. рекомед. /В.Л.Кулініченко, В.Д. Мішалов, Ю.Б.Чайковський, С.В.Пустовіт та інші. – К.: НМАПО ім. П.Л.Шупика, 2007. – 29с.
14. Завалюк А.Х. Етично-правові аспекти лікарської діяльності в Україні /А.Х.Завалюк, Г.Х.Кривда, І.О.Юхимець. – Одеса, 2008. – 191 с.
15. Запорожан В. Н.Ноэтика в этическом кодексе медицины XXI столетия// В.Н.Запорожан. - О: ОНМедУ, 2011. – 168 с.
16. Запорожан В.М. Ноэтика як новий напрямок соціогуманітарної культури і філософії / В. М. Запорожан // Інтегративна Антропологія, 2005. – №1-2(5-6). – С. 3-10
17. Запорожан В.Н. ВИЧ-инфекция и СПИД /В.Н.Запорожан, Н.Л.Аряев. – К.: Здоров'я, 2003. – 802 с.
18. Згречча Е. Біоетика :підручник / Е. Згречча, А. Дж.Спаньйоло, М.Л.П'єтро; пер. з італ. В.Й. Шовкун. – Львів.: Медицина і право, 2007. – 672 с.
19. Трансплантология 2010: итоги и перспективы / [Под ред. С.В.Готье]. – М.:Триада, 2011. – 461 с.
20. Bennet L.E. Transplantationwitholderdonorheartsforpresumedstablerecipient: ananalysisoftheJointInternationalSocietyforHeartandLungTransplantation / Bennet L. E. UnitedNetworkforOrganSharingThoracicRegistry / L. E. Bennet, E. B. Edwards, J. D. Hosenpud //J. HeartLungTransplant. – 1998. – №17. – P. 901 - 905.
21. Bioethics. AnAnthology/Ed. By H. Kuhze, P Singer. – Oxford: BlackwellPubl. Ltd, 1999. – 600 р.
22. Kovalyova O. MedicalEthics / O. Kovalyova 2001. – Kharkiv, 128 p.
23. Mappes T.A. Biomedical ethics /T.A. Mappes., D. De Gracia. – Me Graw Hill. 2001/ - 707 P.
24. OperationalGuidelinesforEthicsCommitteesthatReviewBiomedicalResearch. - Geneva: WHO, 2000. – 31 P.
25. Rawl J.D. Justice as Fairness: A. Restatement /J.D.Rawl. – HarvardUniversity Press. 2003/ - 2014 p.
26. Robert V. VeatchThebasicsofbioethics / V. RobertVeatch. – KennedyInstituteofEthicsGeorgetownUniversity : PrenticeHall, UpperSaddleRiver, NewJersey. – 2003. – 205 p.

27. Thomas A. Mappes *Biomedical Ethics* / Thomas A. Mappes, David DeGrazia. // McGraw Hill. – 2001. – 707 p.
28. Veath R.M. *The Basics of Bioethics* / R.M. Veath New Jersey: Prentice Hall, 2003/ - 205 p.
29. Zaporozhan V. M. *Nooethics: a modern stage of development of bioethics.* / V. M. Zaporozhan // LEADERSHIP. – N 1. – 2004. – P 14 – 17.
30. Zaporozhan V. M. *Nooethics and Global Bioethics* / V. M. Zaporozhan // 2nd International Congress [“EUROPEAN CITIZEN’S QUALITY OF LIFE E. C. Qua. L”], (GREECE. 2005). – P. 84 -85.
31. Zaporozhan V. M. *From Bioethics – to Nooethics* / V. M. Zaporozhan: Varna, Scripta Scientifica Medica, 2008. – vol. 40 (1). – P. 7–12.

### **Інформаційні ресурси**

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>.
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>.
5. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
6. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>.
7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>.
8. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>.
9. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>.
10. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>.
11. <http://www.bioethics.net>
12. <http://www.bioethics.as.nyu.edu>
13. <http://www.bioethics.ca>  
<http://www.bioethics.ru>

Завідувач кафедри ПВМ №2 та медсестринства  
д. мед. н., професор

Т.С.Оспанова